

Κυριακή 7 Ιουνίου 2015

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΕΓΚΛΗΜΑ MADE IN GREECE

Τα πέντε χρόνια της Ελληνικής
Λέσχης Συγγραφέων
Αστυνομικής Λογοτεχνίας
ΣΕΛ. 3

ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΑΝΕΙΚΑ ΚΙ ΑΓΥΡΙΣΤΑ

Οι πολεμικές οφειλές
και οι εγκληματίες πολέμου
στην Ελλάδα
ΣΕΛ. 6-7

ΝΙΚΟΣ
ΜΠΑΚΟΥΝΑΚΗΣ
nbak@dolnet.gr

ΤΟ ΒΗΜΑ βιβλία

www.tovima.gr/books-ideas/

Γιατί όλοι μιλούν για τον ηττημένο της πασίγνωστης μάχης και όχι για τον νικητή; **Μια νέα ματιά στη δραματική διέλευση του Βοναπάρτη** από το ιστορικό προσκήνιο: τα εθνικά ιδεώδη της Γαλλικής Επανάστασης, η εμφάνιση του λαϊκισμού στην Ευρώπη και η καταστολή των φιλελεύθερων, δημοκρατικών ιδεών

Ο Αλμπέρ Ντιεντονέ στην ταινία «Ναπολέον» του Αμπέλ Γκας (1927)

200 χρόνια ΒΑΤΕΡΛΟ

ΤΟΥ
ΠΑΣΧΑΛΗ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ

Το Βατερλό (Waterloo) είναι τοποθεσία νοτίως των Βρυξελλών στο κεντρικό Βέλγιο. Ο μικρός οικισμός βρίσκεται στις νότιες παρυφές μεγάλου δάσους φυλλοβόλων που περικλείει την περιοχή και τη διαχωρίζει από τη μεγα-

λούπολη στα βόρεια. Νότια απλώνεται ανοιχτή πεδιάδα που καταλήγει σε ύψωμα. Στο σημείο αυτό στις 16 με 18 Ιουνίου του 1815 η στρατιά του αυτοκράτορα της Γαλλίας Ναπολέοντος Βοναπάρτη αντιμετώπισε τις συμμαχικές στρατιές της Βρετανίας και των Κάτω Χωρών υπό τον στρατάρχη Wellington και της Πρωσίας υπό τον ηλικιωμένο στρατάρχη Blücher. Ο Να-

πολέον φρόντισε να αναπτύξει τις δυνάμεις του μεταξύ των αντιπάλων του ώστε να συμπλακεί μεμονωμένα με το καθένα από τα εχθρικά στρατεύματα. Την πρώτη μέρα, στις 16 Ιουνίου, κατόρθωσε να τρέψει σε φυγή τους Πρώσους που υποχώρησαν προς τα βορειοανατολικά. Στις 18 Ιουνίου, σχετικά αργά, άρχισαν αιχμαχίες με τα στρατεύματα του Wellington με

αμφίρροπα αποτελέσματα. Το βρετανικό Ιππικό ηττήθηκε από το γαλλικό αλλά το Πεζικό μπόρεσε να αμυνθεί επιτυχώς. Αργότερα το απόγευμα κατέφθασαν και τα ανασυνταγμένα πρωσικά στρατεύματα. Κατά το σούρουπο ο Ναπολέον διέταξε τις επίλεκτες μονάδες του να προχωρήσουν προς την τελική επίθεση.

Συνέχεια στη 2η σελίδα

Nas

Στις 11 Οκτωβρίου 1998 σε μια ολόκληρη σελίδα των *Βιβλίων του «Βήματος»* είχαμε παρουσιάσει τη βιογραφία του ιδιοφυούς μαθηματικού Τζον Φορμης Νας από τη δημοσιογράφο του οικονομικού ρεπορτάζ της εφημερίδας «The New York Times» Σιλβία Νάσαρ, που είχε κυκλοφορήσει εκείνη τη χρονιά με τίτλο *A beautiful mind*. Το βιβλίο είχε κάνει μεγάλη εντύπωση καθώς διεραινούσε, εκτός του συναρπαστικού βίου του Νας, τα πορώδη όρια της μεγαλοφυΐας και της τρέλας. Σε αυτό στηρίχτηκε το 2001 η ταινία του Ρον Χάουαρτ με τον Ράσελ Κρόου στον ρόλο του μαθηματικού. Ο Νας, που σκοτώθηκε σε αυτοκινητικό δυστύχημα στις 23 Μαΐου στο Νιου Τζέρσι, επηρέασε περισσότερο τα οικονομικά παρά τα μαθηματικά, πράγμα που του αναγορίστηκε με την απονομή του βραβείου Νομπέλ Οικονομίας το 1994.

Ο Νας ήταν από τους πρωτοπόρους της θεωρίας των παιγνίων. Καθοριστική ήταν η συμβολή του στην ανάλυση καταστάσεων όπου περισσότεροι των δύο παικτών δεν συνεργάζονται μεταξύ τους και παρ' όλα αυτά το αποτέλεσμα δεν είναι μηδενικό. Εισήγαγε επίσης την έννοια των ισορροπιών που αντιστοιχεί σε συνδυασμούς καταστάσεων όπου κανένας από τους παίκτες δεν υποχωρεί από τις επιλογές του. Από εκείνη την παρουσίαση του 1998 αντιγράφο ένα από τα παραδείγματα που εικονογραφούν τη θεωρία των παιγνίων και που ονομάζεται «Το δίλημμα του φυλακισμένου». Η αστυνομία συλλαμβάνει δύο υπόπτους που είναι και οι δύο ένοχοι και τους ανακρίνει σε χωριστά κελιά. Αν παραμείνουν πιστοί και δεν προδώσουν ο ένας τον άλλον, θα καταδικαστούν σε έναν χρόνο φυλάκισης ο καθένας. Αν ο ένας προδώσει τον άλλον, ο ίδιος θα αφεθεί αμέσως ελεύθερος και ο συνεργάτης του θα καταδικαστεί σε πέντε χρόνια φυλάκισης. Αν προδώσουν και οι δύο, τότε θα καταδικαστούν σε τρία χρόνια φυλάκισης ο καθένας. Το δίλημμα είναι πώς μπορούν δύο άτομα να συνεργαστούν ώστε να επιτύχουν το καλύτερο και για τους δύο αποτέλεσμα όταν ο ένας δεν έχει καμία δυνατότητα να ξέρει τι θα κάνει ο άλλος και όταν η προδοσία είναι μια δειλεαστική στρατηγική.

Το δίλημμα είναι απολύτως επίκαιρο στην περίπτωση μας.

Η μάχη του Βατερλό, υδατογραφία του Ουίλιαμ Σάντλερ

Το φαινόμενο Ναπολέων σήμερα

Συνέχεια από την πρώτη σελίδα
 Η Βρετανική Φρουρά όμως που βρισκόταν οχυρωμένη στο ύψωμα επιτέθηκε αιφνιδιαστικά στην προφυλακή των Γάλλων, ενώ άλλη μονάδα τους χτύπησε στα πλάγια. Οι βαριές απώλειες ανάγκασαν τους Γάλλους να υποχωρήσουν. Αργά το βράδυ τα πράγματα είχαν κριθεί. Ο Wellington ήταν νικητής. Ο Ναπολέων επέστρεψε στο Παρίσι, όπου στις 22 Ιουνίου υπέβαλε για δεύτερη φορά την παραίτησή του από τον θρόνο.

Το παράδοξο και το καταπληκτικό

Παρά το γεγονός ότι στα 1808-1809 ο Wellington είχε ηγηθεί των συμμαχικών δυνάμεων στον πόλεμο της Ισπανίας κατά των στρατευμάτων του Ναπολέοντος, το Βατερλό ήταν η πρώτη φορά που οι δύο στρατηλάτες βρέθηκαν αντιμέτωποι στο πεδίο της μάχης. Παλαιότερα, όταν ο Ναπολέων έφθασε στην Ισπανία για να ηγηθεί των δυνάμεών του, ο Wellington είχε ήδη ανακληθεί στη Βρετανία. Ετσι το Βατερλό υπήρξε η στιγμή της μεγάλης δόξας του Wellington, που του διασφάλισε μοναδικές τιμές στην πατρίδα του και στην αυτοκρατορία της, ανοίγοντας τον δρόμο προς την πρωθυπουργία. Όμως αν και ο Wellington ήταν ο νικητής, στην ιστορική συνείδηση της Ευρώπης η μάχη του Βατερλό ανακαλεί κυρίως τον ηττημένο, τον Ναπολέοντα, και προσκαλεί την ιστορική ανάλυση σε μια αποτίμηση του καταπληκτικού και σε μεγάλο βαθμό παράδοξου φαινομένου που αντιπροσωπεύει η δραματική διέλευσή του από το ιστορικό προσκήνιο.

Σε περιπτώσεις όπως του Ναπολέοντος, ο παρατηρητής

που δοκιμάζει να κατανοήσει τα σχετικά πολιτικά και κοινωνικά φαινόμενα βρίσκεται συχνά παγιδευμένος στην αίσθηση ότι δεν μένει πλέον τίποτε να λεχθεί. Το θέμα απασχόλησε επί μακρόν και κατ'επανάληψη πολλούς και φαίνεται εξαπτημένο. Αν θυμηθούμε μόνο τους μεγάλους συγγραφείς που έγραψαν για τον Ναπολέοντα θα καταληφθούμε οπωσδήποτε από δύο: ο Σταντάλ, ο Ουγκό, ο Βυτόν, ο Τολστόι και κοντά σ'αυτούς οι σημαντικότεροι πολιτικοί στοχαστές της εποχής, ο Benjamin Constant, η Madame de Stael, ο Hegel, αργότερα και ο ίδιος ο Marx προσπάθησαν να εξηγήσουν το φαινόμενο

Ναπολέον και ιδίως τη δύναμη και την ακαταμάχητη σαγήνη που εξάσκησε στη γαλλική κοινωνία. Η ιστορική αφήγηση του δεκάτου ενάτου αιώνα επίσης περιστρέφεται επίμονα γύρω από το θέμα προσπαθώντας να ερμηνεύσει τις αντινομίες του.

Τι θα μπορούσε λοιπόν να λεχθεί σήμερα για τον ηττημένο του Βατερλό, που επισκίασε τους νικητές του με τον θρύλο που τον περιβάλλει; Ένα πρώτο σχόλιο προκαλεί το ίδιο το φαινόμενο Ναπολέον: το χωριστόπουλο από την Κορσική που σαν μετεωρίτης κυριάρχησε στο στερέωμα της επαναστατικής Γαλλίας, οδήγησε τις επαναστατικές στρατιές ως απελευθερωτές στην Ιταλία, αναδείχθηκε ύπατος, επέβαλε στρατιωτική δικτατορία, έγινε αυτοκράτορας το 1804, πολέμησε κατά ολόκληρης της μοναρχικής Ευρώπης επαγγελματίες την απελευθέρωση των λαών, ηττήθηκε τελικά μετά την ολέθρια εκστρα-

τεία στη Ρωσία, εξορίστηκε ως «αυτοκράτωρ» στη νήσο Ελβα το 1814, επανήλθε την άνοιξη του 1815 κατά το «εκατονθήμερον» και έγινε δεκτός με θερμότητα από μεγάλο μέρος του γαλλικού λαού και των ενόπλων δυνάμεων για να ηττηθεί τελικά στο Βατερλό, να εξοριστεί στην Αγία Ελένη, όπου πέθανε το 1821.

Τι σημαίνουν όλα αυτά; Υπήρξε το φαινόμενο Ναπολέον μια απλή εκτροπή της Γαλλικής Επανάστασης ή εξέφραζε κάτι βαθύτερο, κάποιες δυνάμεις που του προσέδωσαν ζωτικότητα και δυναμισμό; Ο Ναπολέων ενστερνίστηκε τις εκσυγχρονιστικές στοχεύσεις της Γαλλικής Επανάστασης και ως φορέας της αυτοκρατορικής ισχυρής παράγοντας εκσυγχρονισμού της γαλλικής κοινωνίας (δικαίωμα, διοίκηση, εκπαίδευση). Κυρίως όμως υπεραμύνθηκε μαχητικά των εθνικών ιδεωδών της Γαλλικής Επανάστασης, με την επαγγελία της ισότητας και της ελευθερίας. Ο ιδεολογικός παράγοντας εξηγεί τη δημοτικότητα του εντός μιας κοινωνίας με οξυμμένες ανισότητες όπως ήταν η Γαλλία αλλά και τις συγκινήσεις που προκάλεσε στους καταπιεσμένους και υπόδουλους λαούς της Ευρώπης, περιλαμβανομένου του ελληνικού. Στον Ναπολέοντα προσέβλεψαν ως ελευθερωτή οι Έλληνες, από τον Ρήγα ως τον Κολοκοτρώνη.

Πάνω στο υπόβαθρο των εθνικών προσδοκιών οικοδομήθηκε το ναπολεόντειο σύστημα που συνιστούσε ουσιαστικά το πρώτο αναγνωρισμένο φαινόμενο λαϊκισμού στην ευρωπαϊκή ιστορία. Ο λαϊκιστικός χαρακτήρας του ναπολεόντειου πολιτικού εγχειρήματος, που ο Μαρξ και άλλοι ονόμασαν Βοναπαρτισμό, διαφαίνεται στην ικανότητα του Ναπολέοντος να συναρπάξει τις μάζες του λαού και του στρατού γιατί εξέφραζε και καλλιεργούσε τις προσδοκίες τους ότι αποτελούσε τη μόνη εγγύηση για την πραγμάτωση των ελπίδων τους για μια καλύτερη ζωή. Η δραματικότερη ίσως εκδήλωση αυτής της σχέσης υπήρξε η συνάντηση του Ναπολέοντος στις 7 Μαρτίου 1815 έξω από την Grenoble με τα στρατεύματα που είχαν σταλεί από την κυβέρνηση των Βουρβόνων για να τον συλλάβουν: ο Ναπολέων προχώρησε ολομόναχος προς τους διώκτες του και τους κάλεσε να φονεύσουν τον αυτοκράτορά τους αν το επιθυμούσαν. Η απάντηση ήταν η ιαχή «Vive l'empereur» και η προσχώρηση των δυνάμεων της Παλινόρθωσης στη στρατιά του.

Η σχέση του Ναπολέοντος με τις μάζες του γαλλικού λαού είναι κοινωνιολογικά ευεξήγητη, συγχρόνως όμως παρουσιάζει και το προσδιοριστικό χαρακτηριστικό του λαϊκισμού: τον συνδυασμό του συνθήματος της ισότητας με τον αυταρχισμό και την καταστολή των ελευθεριών, και με την περιφρόνηση της έννοιας του κράτους δικαίου. Οι μελλοντικοί μιμητές του ναπολεόντειου προτύπου θα ήταν πολλοί στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο. Δεν έλειψαν ούτε από την Ελλάδα, στην πολιτική κοινωνία της οποίας ενυπάρχει μια ισχυρή λαϊκιστική δυναμική που την εμφανίζει πάντως συγγενέστερη με τα κατ'εξοχήν πρότυπα του λαϊκισμού κατά τον εικοστό αιώνα, τα κα-

θεστώτα της Λατινικής Αμερικής, παρά με το εκσυγχρονιστικό ναπολεόντειο πρότυπο.

Ας στραφούμε εν κατακλείδι και σε ένα δεύτερο ζήτημα που οπωσδήποτε συνδέεται με την επέτειο της μάχης του Βατερλό. Πρόκειται για την Παλινόρθωση, τη λυσσαλέα προσπάθεια των πολιτικών δυνάμεων της μοναρχικής Ευρώπης να ανορθώσουν την παλαιά τάξη των πραγμάτων και να αναιρέσουν τις επιπτώσεις της Γαλλικής Επανάστασης. Ήδη μετά την πρώτη παραίτηση του Ναπολέοντος τον Απρίλιο του 1814, οι δυνάμεις της «νομιμοπτίας» με επικεφαλής κυρίως τους τρεις μονάρχες της Ιεράς Συμμαχίας (Αυστρία, Ρωσία και Πρωσία) συγκάλεσαν το φθινόπωρο του ίδιου έτους το συνέδριο της Βιέννης με σκοπό την περιστολή της επαναστατικής πλημμυρίδας. Ετσι με το Βατερλό εγκαινιάζεται η εποχή της καταστολής που θα οδηγήσει τους φιλελεύθερους δημοκράτες στην παρανομία και θα δημιουργήσει ένα κλίμα απόγνωσης για το μέλλον της ελευθερίας στην Ευρώπη όπως φαίνεται χαρακτηριστικά στη λογοτεχνία. Η πρώτη ρωγμή στο οχυρό της τυραννίας που είχε οικοδομηθεί στην Ευρώπη συντελέστηκε με την επανάσταση των Ελλήνων το 1821 που αναπτέρωσε τις ελπίδες των φίλων της ελευθερίας και προκάλεσε την αντίδραση των δυνάμεων της Παλινόρθωσης, των παλαιών εχθρών και νικητών του Ναπολέοντος.

Η Παλινόρθωση των συντηρητικών

Ας στραφούμε εν κατακλείδι και σε ένα δεύτερο ζήτημα που οπωσδήποτε συνδέεται με την επέτειο της μάχης του Βατερλό. Πρόκειται για την Παλινόρθωση, τη λυσσαλέα προσπάθεια των πολιτικών δυνάμεων της μοναρχικής Ευρώπης να ανορθώσουν την παλαιά τάξη των πραγμάτων και να αναιρέσουν τις επιπτώσεις της Γαλλικής Επανάστασης. Ήδη μετά την πρώτη παραίτηση του Ναπολέοντος τον Απρίλιο του 1814, οι δυνάμεις της «νομιμοπτίας» με επικεφαλής κυρίως τους τρεις μονάρχες της Ιεράς Συμμαχίας (Αυστρία, Ρωσία και Πρωσία) συγκάλεσαν το φθινόπωρο του ίδιου έτους το συνέδριο της Βιέννης με σκοπό την περιστολή της επαναστατικής πλημμυρίδας. Ετσι με το Βατερλό εγκαινιάζεται η εποχή της καταστολής που θα οδηγήσει τους φιλελεύθερους δημοκράτες στην παρανομία και θα δημιουργήσει ένα κλίμα απόγνωσης για το μέλλον της ελευθερίας στην Ευρώπη όπως φαίνεται χαρακτηριστικά στη λογοτεχνία. Η πρώτη ρωγμή στο οχυρό της τυραννίας που είχε οικοδομηθεί στην Ευρώπη συντελέστηκε με την επανάσταση των Ελλήνων το 1821 που αναπτέρωσε τις ελπίδες των φίλων της ελευθερίας και προκάλεσε την αντίδραση των δυνάμεων της Παλινόρθωσης, των παλαιών εχθρών και νικητών του Ναπολέοντος.

Ο κ. Πασχάλης Κιτρομπίδης είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Εγκλημα και λογοτεχνία

Μια αναδρομή στην ιστορία της **Ελληνικής Λέσχης Συγγραφέων Αστυνομικής Λογοτεχνίας**, με αφορμή τη συμπλήρωση πέντε χρόνων από την ίδρυσή της. Μια ματιά στην πορεία του αστυνομικού αφηγήματος στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

ΤΗΣ ΓΙΩΤΑΣ ΦΛΩΡΟΥ

Υπάρχει μια λέσχη στην Ελλάδα που διαφέρει από τις άλλες. Τα μέλη της «τριγυρίζουν» μέσα στην παρANOμία, κάνουν «παρέα» με εγκληματίες και το μεγαλύτερο προτέρημά τους είναι να προκαλούν την αγωνία. Μιλάμε βέβαια για την Ελληνική Λέσχη Συγγραφέων Αστυνομικής Λογοτεχνίας (ΕΛΣΑΛ), η οποία κλείνει εφέτος τα πέντε χρόνια της ίδρυσής της και γιορτάζει με έναν πρώτο κύκλο εκδηλώσεων - συζητήσεων (δύο από τις οποίες έχουν ήδη πραγματοποιηθεί) ενώ ένας δεύτερος κύκλος προγραμματίζεται για το φθινόπωρο.

Το... έγκλημα

«Η ληξιαρχική πράξη γέννησής λείπει ότι ήρθε στον κόσμο τη 10η Απριλίου του 2010 στο "μυιευτήριο"-καφέ "Σοφία" που βρισκόταν στον πεζόδρομο της οδού Βαλαωρίτου» λέει η συγγραφέας και δημοσιογράφος Τίτινα Δανέλλη σχετικά με τη δημιουργία της λέσχης.

Η κυρία Δανέλλη είναι από τις πρώτες ελληνίδες συγγραφείς που έχουν ασχοληθεί συστηματικά με το είδος της αστυνομικής λογοτεχνίας καθώς έχει δημοσιεύσει ως σήμερα επτά αστυνομικά μυθιστορήματα και έχει συμμετάσχει σε ανάλογους συλλογικούς τόμους. Είναι πρόεδρος της λέσχης από τον Οκτώβριο του 2013, διαδεχόμενη τον Ανδρέα Αποστολίδη, και μαζί με άλλους 24 συγγραφείς υπέγραψε το καταστατικό της αστικής - μη κερδοσκοπικής εταιρείας που είναι η ΕΛΣΑΛ. Επίτιμη πρόεδρος της λέσχης είναι η 87χρονη Αθηνά Κακούρη, η πρώτη γυναίκα που δημοσίευσε μια σειρά διηγημάτων με αστυνομικό περιεχόμενο στο περιοδικό «Ταχυδρόμος» του Γιώργου και της Λένας Σαββίδη.

Πλέον η λέσχη αποτελείται από 41 μέλη που προέρχονται από την Ελλάδα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βόλο, Καβάλα, Σάμο, Ηράκλειο) και την Κύπρο. Κοινό χαρακτηριστικό των συγγραφέων είναι η αγάπη για το είδος της αστυνομικής λογοτεχνίας, τους δημιουργούς και τα έργα τους, που είτε έχουν καθαρά αστυνομική πλοκή είτε χαρακτηρίζονται ως νουάρ ή ως θρίλερ. Επιπλέον, τα μέλη της λέσχης θεωρούν ότι παραμένουν «υποψιασμένοι αναγνώστες» και παράλληλα αποτίουν φόρο τιμής στη μνή-

μη και στο έργο του «πρώτου διδάξαντος» Γιάννη Μαρή.

Οι στόχοι της λέσχης είναι κυρίως πολιτιστικοί. «*Να ενθαρρύνουμε και να διαδώσουμε την αστυνομική λογοτεχνία, ελληνική και ξένη, όσο περισσότερο γίνεται και όσο καλύτερα μπορούμε*» αναφέρει η κυρία Δανέλλη. Επίσης, στους στόχους περιλαμβάνεται η συμβολή στη διακίνηση, έκδοση και μελέτη της αστυνομικής λογοτεχνίας και η συλλογή και καταγραφή σχετικών πληροφοριών. Στο μπλογκ της λέσχης (<https://crimefictionclubgr.wordpress.com>) γίνεται μια προσπάθεια ανάρτησης της βιβλιογραφίας του ελληνικού αστυνομικού αφηγήματος με σκοπό να φθάσει χρονικά ως τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. «*Η γενικότερη λογική μας είναι μια διπλή προσέγγιση στο αστυνομικό αφήγημα - δηλαδή ότι αυτό αποτελεί μια μορφή λογοτεχνίας αλλά και ένα ξεχωριστό είδος με τη δική του ιστορία*» αναφέρεται χαρακτηριστικά στο μπλογκ.

Το παρελθόν της αστυνομικής λογοτεχνίας

Το είδος της αστυνομικής λογοτεχνίας ξεκίνησε να εμφανίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα, στη Μεγάλη Βρετανία και στη Γαλλία, όταν η αστυνομία γίνεται θεσμός του κράτους ο οποίος δρα για τον έλεγχο του εγκλήματος. Το πρώτο αστυνομικό αφήγημα θεωρείται πως το έγραψε ο Εντγκαρ Άλαν Πόου το 1841 και ήταν το «Οι

Για πολλά χρόνια το αστυνομικό αφήγημα θεωρούνταν «παραλογοτεχνία» και ήταν είδος υπό διωγμόν, με τη Χωροφυλακή να εκδίδει ακόμη και εγκυκλίους που επεσήμαιναν τις βλαβερές επιδράσεις του στη νεολαία

φόνου της οδού Μοργκ» («The Murders in the Rue Morgue»), με ήρωα τον ερασιτέχνη ντετέκτιβ Ογκίστ Ντιπέν. Από εκεί και έπειτα θα χρειαστεί να περάσουν εξήντα χρόνια ώσπου η αστυνομική λογοτεχνία να καθιερωθεί ως ένα ξεχωριστό αφηγηματικό είδος. Στο πέρασμα των χρόνων, συγγραφείς όπως ο Άρθουρ Κόναν Ντόιλ, η Αγκαθα Κρίστι, ο Ζορζ Σιμενόν, ο Γκράχαμ Γκριν, ο Τζον Λε Καρέ, η Πατρισία Χάισμιθ κ.ά. συνδέονται με την αστυνομική λογοτεχνία.

Στην Ελλάδα «το πρώτο αστυνομικό μυθιστόρημα είναι "Το έγκλημα στο Ψυχικό" του Παύλου Νιρβάνα, γραμμένο τη δεκαετία του 1920» λέει ο 33χρονος συγγραφέας Βασίλης Δανέλλης, ιδρυτικό μέλος της ΕΛΣΑΛ και αντιπρόσωπος της νεότερης γενιάς συγγραφέων του είδους.

Για πολλά χρόνια το αστυνομικό αφήγημα θεωρούνταν «παραλογοτεχνία» και ήταν εί-

δος υπό διωγμόν με τη χωροφυλακή να εκδίδει ακόμη και εγκυκλίους που επεσήμαιναν τις βλαβερές επιδράσεις του στη νεολαία.

Το είδος της αστυνομικής λογοτεχνίας ξεκίνησε να εμφανίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα, στη Μεγάλη Βρετανία και στη Γαλλία, όταν η αστυνομία γίνεται θεσμός του κράτους ο οποίος δρα για τον έλεγχο του εγκλήματος

φείας της εποχής του. Το είδος περνά τη δική του κρίση με την εμφάνιση της τηλεόρασης και μόλις τη δεκαετία του 1980 και περισσότερο τη δεκαετία του 1990 θα αρχίσει να έχει μια σταθερή παρουσία στα βιβλιοπωλεία και θα πάψει να θεωρείται παραλογοτεχνία. Η αστυνομική λογοτεχνία ως ένα ξεχωριστό είδος έχει τους δικούς της κανόνες γραφής. Βασικό στοιχείο είναι «το έγκλημα. Γύρω από αυτό αναπτύσσεται το θέμα, το οποίο μπορεί να είναι ερωτικό, πολιτικό, κοινωνικό» λέει ο συγγραφέας Φίλιππος Φίλιππου. Για τον Βασίλη Δανέλλη οι κανόνες και οι τεχνικές «είναι εργαλεία, τα οποία ένας συγγραφέας μπορεί να χρησιμοποιήσει, να αγνοήσει ή να προσπαθήσει να ανατρέψει».

Παρόν και μέλλον

Ο κ. Φίλιππου πιστεύει ότι παγκοσμίως το επίπεδο της αστυνομικής λογοτεχνίας έχει πέσει, ειδικά στη Σκανδιναβία και την Αγγλία, όπου ξεχωρίζουν πολύ λίγα μυθιστορήματα. Για τον ίδιο, τα καλύτερα αστυνομικά αφηγήματα είναι τα γαλλικά γιατί είναι σύγχρονα και διαθέτουν μυστήριο.

Θεωρεί ότι το επίπεδο της αστυνομικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα «είναι πολύ υψηλό». Οι έλληνες συγγραφείς επιλέγουν να ασχοληθούν «με προβλήματα υπαρκτά και επίκαιρα, όπως η κρίση», ωστόσο και ο έρωτας έπαιξε και παίζει έναν σημαντικό ρόλο στη λογοτεχνία γενικότερα και ειδικά στο αστυνομικό είδος.

Πού οφείλεται, όμως, η άνοδος που περνά τα τελευταία χρόνια το συγκεκριμένο είδος; «*Στην απενοχοποίηση του αστυνομικού αφηγήματος. Αλλά και στη μόδα... Διότι το αστυνομικό έγινε μόδα, πώς να το κάνουμε; Κάποτε με ρωτούσαν: "Γιατί δεν γράφεις κάτι σοβαρό;" ενώ σήμερα η ερώτηση άλλαξε: "Γιατί δεν γράφεις και ένα αστυνομικό;"*» δηλώνει η κυρία Τίτινα Δανέλλη ενώ ο Βασίλης Δανέλλης υποστηρίζει ότι κέρδισε έδαφος «γιατί γίνεται εκεί όπου υπάρχουν τα πραγματικά προβλήματα, δηλαδή στους δρόμους, τις σκοτεινές γωνίες της πόλης και της κοινωνίας, και πραγματεύεται ζητήματα εξαιρετικά επίκαιρα όπως η παρανομία, η βία, η μισαλλοδοξία, η ανάγκη απόδοσης δικαιοσύνης έστω και μέσω της λογοτεχνίας κ.ά.».

Συζήτηση με θέμα «Comics σε ποιές αποχρώσεις». Παρασκευή 12 Ιουνίου, στις 7.30 μ.μ., στο μπαρ Abode (Ερμού & Αγ. Ασωμάτων 3, πλατεία Αγ. Ασωμάτων). Θα συμμετάσχουν η σεναριογράφος κόμικ Βέρα Καρτάλου και ο σχεδιαστής κόμικ Παναγιώτης Τσαούσης. Θα συντονίσει ο συγγραφέας, μεταφραστής και μέλος του Comicsdot Ανδρέας Μιχαηλίδης. Την ίδια ημέρα, στο Abode θα εγκαινiasτεί επίσης έκθεση με πρωτότυπα και μη έργα εικονογράφων από τον χώρο των κόμικς, που εμπνέονται από τη λογοτεχνική αισθητική και δημιουργούν εξώφυλλα νουάρ ιστοριών. Η έκθεση θα διαρκέσει ως την Κυριακή 21 Ιουνίου

Ασκήσεις στο πιάνο της λογοτεχνίας

Ο Αχιλλέας Κυριακίδης παραθέτει γνωμικές σκέψεις για τη γραφή και την ανάγνωση, για τη μετάφραση και τον κινηματογράφο, την πρόζα και την ποίηση

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
Σημειώσεις για μια ιδιωματική θεωρία της λογοτεχνίας
Εκδόσεις Κίχλη, 2015, σελ. 45, τιμή 6 ευρώ

Ο Αχιλλέας Κυριακίδης μοντάρει αριστοτεχνικά ένα κομψό σημειωματάριο, ένα εγχειρίδιο κριτικών αφορισμών που σίγουρα θα βρει πρόθυμους αποδέκτες, ρέκτες της λογοτεχνίας και της εγρήγορης, γυμνασμένης σκέψης

ΤΗΣ ΛΙΖΥ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ

Ακαταπνικτος εργάτης του λόγου αλλά και της εικόνας, πολύπειρος μεταφραστής, επίμονος διηγηματογράφος και δοκιμιογράφος, κινηματογραφιστής και δεινός βιβλιολόγος, εμμονικός στις αναφορές του, όπως κάθε αξιόλογος συγγραφέας, ο Αχιλλέας Κυριακίδης είναι περίπου ένας «άνθρωπος-ορχήστρα», είδος σπάνιο στον χώρο των γραμμάτων μας. Φανατικός θιασώτης της βραχυλογίας («μικρομπκάς» σκηνοθέτης, αφοσιωμένος θεράπων της μικρής αφηγηματικής φόρμας στη λογοτεχνία), ήταν θέμα χρόνου να καταλήξει στην πεμπτουσία του μινιμαλισμού, στον αφοριστικό λόγο που σφραγίζει το τελευταίο βιβλίο του. Αστερισμός μονοκυτταρικών σκέψεων, αυτό το αποφθεγματολόγιο στήνει την ουτοπία μιας αυθεντίας που βραχυκυκλώνει την εξουσία της, αυτοπαρωδείται και διαβρώνει το κύρος της επιγραμματικής αυτάρκειας («Αν η λογοτεχνία δεν είναι παιχνίδι, την έχουμε όλοι πολύ άσχημα»). Και αυτή η ανατρεπτική αντιλογία που διεκδικεί αξιωματικά την αποδοχή και συνάμα την υπονομεύει λαμπυρίζει ήδη στον διμέτωπο τίτλο: *Θεωρία λογοτεχνίας*, δηλαδή σύνολο αληθών, συγκροτη-

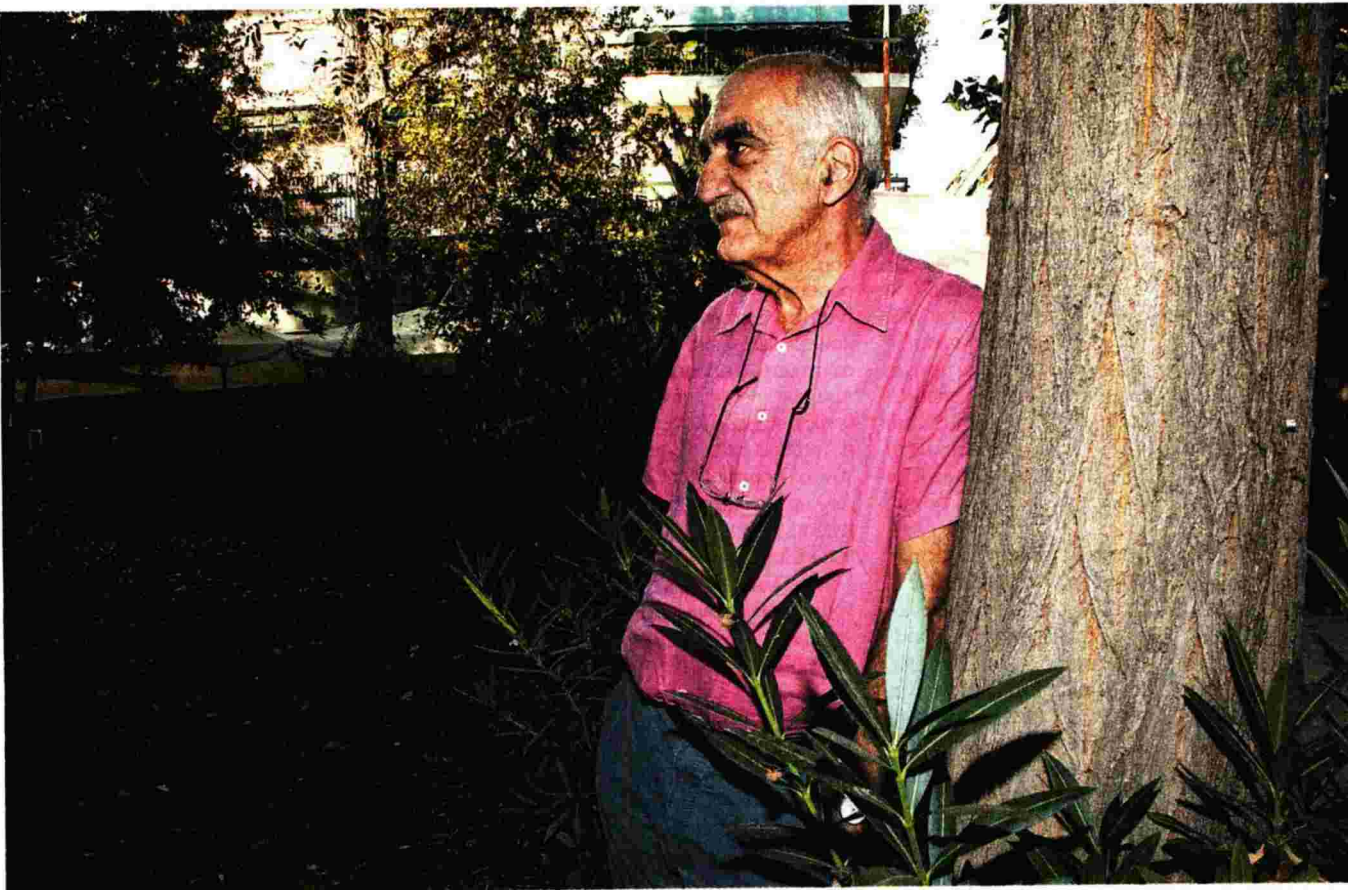
μένων προτάσεων καθολικής ισχύος και ταυτόχρονα *ιδιωτική*, αποκλειστικά αυτοδεσμευτική και προσωπικής χρήσεως (περίπου σαν την ατομική ειρήνη που θέσπιζε για λογαριασμό του ο αριστοφανικός Δικαίολος στους *Αχαρνείς*). Με αυτή τη λοξή ματιά, κινούμενος αστραπιαία από την επιφάνεια στο βάθος και τουμπάλιν, ο Κυριακίδης σχετικοποιεί την απολυτότητα των γνωμικών του και εδραϊώνει τα ανάλαφρα παιχνιδίσματα της σκέψης του («Όταν ο αναγνώστης δημιουργεί, ο συγγραφέας σωμαίνει»). Οι δυνατότητες που προσφέρει η στρατηγική της ολιγολογίας, του λακωνισμού, είναι βέβαια πολλαπλές και διαχρονικά λειτουργικές: από τις σκοτεινές ρήσεις του Ηράκλειτου στα λιτά αυλικά προστάγματα του Καστιλιόνε ή του Γκραθιάν, από τα πθιδικά αξιώματα (*Maximes*) του Λα Ροσφουκό και των γάλλων μοραλιστών στους αφοριστικούς στοχασμούς των γερμανών ρομαντικών ή τις ντισεικές γνωμολογίες, από τα έξυπνα αποφθέγματα του Γουάλντ ως τις μικρές παράδοξες παραβολές του Κάφκα, τα ευφυή *Minima Moralia* του Αντόρνο ή τα κριτικά εδάφια (*lexies*) και τα αποσπάσματα του μπαρτικού λόγου – ο κατάλογος όσων καλλιέργησαν τον βραχύ, μονοτυρηνικό στοχασμό ως άσκηση νοηματικής συμπίκνωσης και ως στοιχείο εκφραστικής οικονομίας (μέγιστη ακριβολογία με ελάχιστα μέσα) θα τραβούσε σε μάκρος. Τα πλεονεκτήματα αυτής της μινιμαλιστικής γραφής που ακροβατεί ανάμεσα στο

(μικρό) δοκίμιο, το απόσπασμα, τον αφορισμό ή το απόφθεγμα προκύπτουν ακριβώς από τη δυναμική και την ένταση της *ασυνέχειας*, την απόσπαστη μη γραμμική μετάβαση από μια ιδέα σε κάποιον άλλον, με μια λογική απροσδιόριστης ρήξης: τα αφοριστικά κείμενα, ίχνη, δείκτες μιας διαδικασίας μάλλον παρά μιας τετελεσμένης κατάστασης, δίνουν την αίσθηση του αυτόνομου, κλειστού και του ανοικτού συνάμα, του περατωμένου και του ατελούς, σαν ελατήριο συσπειρωμένο και έτοιμο να τανυστεί, σπερματικός λόγος που δυναμικά θα αναπτυχθεί, στατικός και όμως ήδη εν κινήσει. Η βραχύτητα συνέλκει το αντίθετό της: ένας αφορισμός δεν μένει σχεδόν ποτέ μόνος, το ένα απόφθεγμα καλεί το άλλο και τα αποσπάσματα σχηματίζουν ομάδες, συλλογές, ανθολόγια που παραλλάσσουν και

πολλαπλασιάζουν την αρχική ιδέα, αιωρούμενα ανάμεσα στην αυτάρκεια και στην ανεπάρκεια. Αυτό το παράδοξο (η πληθυντική μονάδα, η αποσπασματική παράταξη ή παρέλαση, τα ρινίσματα του λόγου που έλκονται από ένα μαγνητικό κέντρο) είναι μέρος της γοητείας του αφοριστικού λόγου, έκκεντρο και συνάμα προσανατολισμένου. Ο Ροϊδης ή ο Μπτσάκς, στα καθ' ημάς, ο Σεφέρης σε κάποιες ημερολογιακές εγγραφές του, ο Αναγνωστάκης στο «ΥΓ» του ή ο Λορεντζάτος στα πυκνά *Collectanea*, αλλά και αρκετοί παλαιότεροι και νεότεροι έλληνες συγγραφείς έχουν ασκηθεί σε αυτή τη ρητορική της βραχυλογίας, την τέχνη μιας μινιμαλιστικής ταπεινότητας που τολμά και ρισκάρει να σπουδαιολογήσει. Ο Αχιλλέας Κυριακίδης, άριστος γνώστης του είδους που επιλέγει να καλλιεργήσει, αλλά

και συνειδητός πειραματιστής, χάριν της παιδείας (του) αλλά και της παιδείας, στην οποία πασιφανώς ομνεί, παίζει απολαυστικά στο πιάνο της λογοτεχνίας – *il fait ses gammes*, ως το πούμε με τη γλώσσα της μουσικής. Παραθέτει άτακτα γνωμικές σκέψεις για τη γραφή και την ανάγνωση, για τη μετάφραση και τον κινηματογράφο, την πρόζα και την ποίηση: «Η καλή λογοτεχνία θέτει τα ερωτήματα. Η κακή λογοτεχνία τα απαντά»· παραλλαγή του: «Η λογοτεχνία είναι κάτι που, χωρίς να κλείνει τα μάτια στην πραγματικότητα, κλείνει το μάτι στην πραγματικότητα». «Ο συγγραφέας «πεθαίνει» κάθε φορά που το κείμενό του διαβάζεται»· δηλαδή, κάθε φορά που, σαν τη μέλισσα, κεντρίζει έναν αναγνώστη – άλλη εκδοχή για τον περιλάλιτο *θάνατο του συγγραφέα*. Με ανάλαφρο τόνο και χιουμοριστική διάθεση, με κοφτή, αδιαφιλονίκητη διατύπωση ή με ακαριαία οξυδέρκεια και κριτική ευαισθησία, οι *Σημειώσεις* του συγγενεύουν με τη μουσική νότα, το σκαρίφημα ή την εικαστική σπουδή, προσκαλούν τον αναγνώστη σε μια νοηματική αλληλουχία όπου συμπράττουν λογοτεχνία, μουσική, ζωγραφική και φωτογραφία (στην ιδιότητα): «Αυτό δεν είναι μια πίπα» ή: Το μέγα μάθημα-σφαλιάρα του Ρενέ Μαγκρίτ: μη διαβάσετε τις λεζάντες». «Ο Φλωμπέρ είμαι εγώ» είπε ο μεταφραστής της *Μαντάμ Μποβαρύ*. «Μπορεί η *Ζωή οδηγίες χρήσεως* του Ζωρζ Περέκ και οι *Ασκήσεις ύφους* του Ρεμόν Κενό να εκπροσωπούν τη θεώρηση της λογοτεχνίας ως παιχνίσι, αλλά έχουν τόσο ομοιότητα μεταξύ τους όσο και το γιογιό με το παζλ· γιατί, ενώ η *Ζωή* είναι ένα σατανικό επιτραπέζιο παιχνίδι που θέτει σε δοκιμασία τη μνήμη μας και την παρατηρητικότητά μας, οι *Ασκήσεις* είναι ένα ακόμη πιο σατανικό μπαλάκι που το πετάμε και μας ξαναγυρίζει κάθε φορά διαφορετικό». «Στη σημερινή λογοτεχνία δεν ισχύει πια το «*Se non è vero, è ben trovato*», αλλά το «*Se non è ben trovato, non è vero*»». Κινητοποιώντας τη γνώση και την εμπειρία του, συνεχίζοντας την πειθαρχημένη του περιπλάνηση στο μπορχεισιανό σύμπαν ή στη λοξή λογική των «ουλιπιανών» και, ωστόσο, παίζοντας σε σαφώς ιδιόκτητη περιοχή με ύφος αναγνωρίσιμο, προσίδιο, ο Κυριακίδης *μοντάρει* αριστοτεχνικά ένα κομψό σημειωματάριο, ένα εγχειρίδιο κριτικών αφορισμών που σίγουρα θα βρει πρόθυμους αποδέκτες, ρέκτες της λογοτεχνίας και της εγρήγορης, γυμνασμένης σκέψης.

Με ανάλαφρο τόνο και χιουμοριστική διάθεση, με κοφτή, αδιαφιλονίκητη διατύπωση ή με ακαριαία οξυδέρκεια και κριτική ευαισθησία, οι Σημειώσεις προσκαλούν τον αναγνώστη σε μια νοηματική αλληλουχία όπου συμπράττουν λογοτεχνία, μουσική, ζωγραφική και φωτογραφία

Η κυρία Λίζυ Τσιριμώκου είναι καθηγήτρια στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ.

Το νέο μυθιστόρημα του Καβανόζη είναι μια ιδιωτική κιβωτός μνήμης, από το εσωτερικό της οποίας θα ξεπηδήσουν όλες οι πρωτόγνωρες εμπειρίες του κεντρικού ήρωα-αφηγητή

Ένα ταξίδι στα χρόνια της νιότης

Στο καινούργιο βιβλίο του **Κώστα Καβανόζη** πρωταγωνιστές και κομπάρσοι διαγράφουν έναν διαφορετικό χρονικό κύκλο

ΤΟΥ
ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Οι καταστάσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι ήρωες στις τρεις νουβέλες του πρώτου πεζογραφικού βιβλίου του Κώστα Καβανόζη υπό τον τίτλο *Χοιρινό με λάχανο* (2004) εμφορούνται από ένα ιδιαίτερο βίαιο πνεύμα, το οποίο βάζει στο κέντρο του τον ακρωτηριασμό, τόσο ως συμβολικό ή αλληγορικό δεδομένο του μύθου όσο και ως πραγματικό στοιχείο της δράσης: ακρωτηριασμός υλικός και σωματικός αλλά και ψυχικός ή διανοητικός. Καταφεύγοντας στον ελεύθερο πλάγιο λόγο, με τον αφηγητή του έτοιμο να ταυτιστεί με τα αισθήματα και τις ψυχικές αντιδράσεις των ηρώων, ο Καβανόζη θα φέρει σε αντίκρουση τις οπτικές γωνίες των πρωταγωνιστών του, τοποθετώντας, πάντως, τις αντιθετικές γραμμές τους στο εσωτερικό μιας ενιαίας παραληρηματικής ροής. Η μέθοδος του παραληρηματος θα ριξεί εντελώς έξω το δεύτερο βιβλίο του Καβανόζη, το μυθιστόρημα *Του κόσμου εσούτου* (2009), μια προσπάθεια σύγχρονου διαλόγου με τις ντοπιολαλιές και τη λαϊκή παράδοση της Θράκης, αλλά θα ξαναβρεί τη φόρμα της στη συλλογή διηγημάτων *Όλο το φως απ' τα φεγγάρια* (2011). Εκείνο που θα αποτυπωθεί στα περισσότερα διηγήματα της συλλογής είναι ένας πέρα για πέρα αφανής κόσμος, που ζει εξαρχής βυθισμένος στην ανωνυμία και στη σιωπή, κοπιώντας ακούραστα τον εαυτό του. Ακούραστα; Όχι ακριβώς. Οι αποπροσωπο-

ημένοι ήρωες του Καβανόζη τρυπούν με μίαν απρόσμενη δύναμη το κουκούλι της ισοπεδωμένης τους υπόστασης για να έρθουν κάποια ώρα σε οριστική ρήξη μαζί της. Με μια έκφραση που έχει και πάλι ως κύριο χαρακτηριστικό το ακατάσχετο της γλώσσας και της συνείδησης, ο Καβανόζη θα ενοποιήσει, όπως και στο *Χοιρινό με λάχανο*, τις αφηγηματικές φωνές του, από τις οποίες δεν θα λείψουν εκ νέου κάποιοι απόχιοι θρακιώτικες ντοπιολαλιές, κάθε άλλο παρά ενοχλητικοί πλέον. Τα ισχυρότερα σημεία της τεχνικής του θα είναι τώρα οι πυκνές χρονικές παλινδρομήσεις και η αδιάκοπη συρρίκνωση ή διαστολή των εικόνων του.

Έκανα αυτή τη μακρά και κάπως τεχνική εισαγωγή προκειμένου να προϊδεάσω για τις τομές που θα επιφέρει (παρά τις κάποιες υπόγειες συνέχειες) το καινούργιο μυθιστόρημα του Καβανόζη σε σχέση με την παλαιότερη πεζογραφική παραγωγή του. Η βία και οι αποπροσωποποιημένοι ήρωες έχουν εδώ αποσυρθεί από τη σκηνή δίνοντας τη θέση τους σε μια κατά βάση πρωτοπρόσωπη αφήγηση, ενώ σημαντικά έχει υποχωρήσει και το παραληρηματικό στοιχείο, το οποίο τείνει να αντικατασταθεί από έναν έρρυθμο, σχεδόν μουσικό λόγο. Λόγος ο οποίος, όταν δεν θυμίζει τις παιγνιώδεις συντακτικές ακροβασίες του Σκαρίμπα, παραπέμπει σε μια πρωτογενή γλώσσα: γλώσσα παιδιού και άγουρου εφήβου, αλλά και γλώσσα ενήλικου ο οποίος, επιστρέφοντας νοερά στα παιδικά, τα εφηβικά και τα πρώτα νεανικά του χρόνια, δεν μπορεί

παρά να επηρεαστεί από τη νοητική και συναισθηματική τους σύγχυση και ασάφεια. Θα έλεγα πως η άτακτη επιστροφή στο παρελθόν, το συνεχές μπρος-πίσω του χρόνου (ας θυμηθούμε τις παλινδρομήσεις στο *Όλο το φως απ' τα φεγγάρια*), αποτελεί το απαράγνωστο χαρακτηριστικό του *Χαρτόκουτο*, που είναι μια ιδιωτική κιβωτός μνήμης (δεν ξέρω κατά πόσον αυτοβιογραφική) από το εσωτερικό της οποίας θα ξεπηδήσουν όλες οι πρωτόγνωρες εμπειρίες του κεντρικού ήρωα-αφηγητή: οι ερωτικές ανταλλαγές με τα κορίτσια, που θα αναδείξουν μια μοναχική σεξουαλικότητα, η οποία δεν θα τον εγκαταλείψει και κατά τη διάρκεια του ενήλικου βίου του, τα παιχνίδια και οι

πλάκες με τους συμμαθητές και τους φίλους, οι μορφές του πατέρα και της μάνας, η ανακάλυψη του αισθητικού μεγαλείου της φύσης, αλλά και το πολυθέαμα της παρελθούσης καθημερινότητας με το οποίο είναι συνδεδεμένα τα αντικείμενα που περιλαμβάνει ένας εκτενής κατάλογος ονομάτων, μια διαρκής πηγή υπομνήσεων και αναμνήσεων.

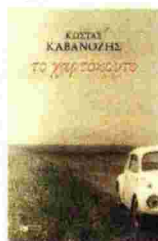
Το *Χαρτόκουτο* είναι ένα μυθιστόρημα της παιδικής ηλικίας και της νιότης που μπορεί να διαβαστεί και κομματιαστά: χωρισμένα τα κεφάλαιά του διαθέτουν πλήρη αυτονομία, αλλά όλα μαζί συνθέτουν έναν κορμό με ενιαία (αν και εκ των πραγμάτων έκκεντρη) πλοκή και δράση. Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι θα διαγρά-

ψουν έναν διαφορετικό χρονικό κύκλο κάθε φορά ενόσω ο αφηγητής θα αφηθεί (εν προκειμένω ο Καβανόζη θα εκμεταλλευτεί την παραληρηματική γλώσσα των προηγούμενων βιβλίων του) σε ποικίλες υπερλογικές παρεκβάσεις: όνειρα, φαντασιώσεις, αυθυποβολές, ποιητικές μικροεκρήξεις. Ένα βιβλίο δουλεμένο σε πολύωρο εργαστήριο με δύσκολα υλικά. Τι θα απομείνει; Όχι μια προσωπική εξομολόγηση αλλά ένα υποβλητικό μνημονικό ταξίδι. Μια αναμέτρηση άλλοτε με κομμάτια του παρελθόντος που έχουν διασωθεί διά παντός και άλλοτε με σημεία του που εξακολουθούν να μένουν κενά μάς καλούν να συμπληρώσουμε κατά το δοκούν: με το σώμα, με το μυαλό ή με τη φαντασία μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ

Το χαρτόκουτο

Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 133, τιμή 7,90 ευρώ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕ ΤΗ ΝΟΙΡ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΣΤΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ!

Μεταίχμιο

Η Πηνελόπη των τρένων

της Μαρλένας Πολιτσπούλου

Μια σκρως ενδιαφέρουσα αστυνομική υπόθεση που συνδέει πρόσωπα και καταστάσεις από τα χρόνια του Εμφυλίου, τους μεταναστες στη Γερμανία το 1965 και τη Νάουσα του σήμερα

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

www.metaximio.gr